แบบฟอร์ม 1

คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟเพื่อความยั่งยืน
กิจกรรม เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1. ความสอดคล้อง

1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้าน การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นการเกษตรสร้างมูลค่า

1.2 แผนแม่บท ด้าน เกษตรปลอดภัย

- แผนแม่บทย่อย .....

1.3 แผนปฏิรูปประเทศ .....

2. หลักการและเหตุผล

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย ที่ทำรายได้ให้เกษตรกรปีละประมาณ 2,000 ล้านบาท โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2557 - 2561) ตลาดกาแฟมีการขยายตัวอย่างมาก ทำให้ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูปกาแฟในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 75,000 ตัน ในปี 2557 เป็น 95,000 ตัน ในปี 2561 ในขณะเดียวกันผลผลิตกาแฟในประเทศกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากราคากาแฟที่ตกต่ำเป็นเวลานาน ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นแทน เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล เนื้อที่ที่ให้ผลจึงลดลงจาก 260,968 ไร่ ในปี 2557 เหลือเพียง 257,761 ไร่ ในปี 2561 ส่งผลให้ผลผลิตลดลงจาก 37,950 ตันในปี 2557 เหลือผลผลิตเพียง 23,617 ตัน ในปี 2561 ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอ ต่อความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูปที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นโดยพันธุ์ที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์กาแฟโรบัสตา มีแหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ กระบี่ ซึ่งในปี 2557 มีสัดส่วนร้อยละ 69 ของเนื้อที่ปลูกกาแฟของไทย ส่วนพันธุ์อะราบิกา มีสัดส่วนร้อยละ 31 โดยแหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ประเทศไทยจะต้องเปิดตลาดให้นำเข้ากาแฟเสรี โดยลดภาษีนำเข้าเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเหลือร้อยละ 5 และร้อยละ 0 ตามลำดับ ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้ไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศในอาเซียน ได้แก่ ประเทศเวียดนาม ลาว และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศเหล่านี้สามารถผลิตกาแฟที่ให้ผลผลิตสูงกว่าและต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า อีกทั้งปัจจุบันสวนกาแฟของไทยส่วนใหญ่เป็นสวนผสม ปลูกร่วมกับพืชเศรษฐกิจอื่น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลให้ผลผลิตต่ำ (กรมวิชาการเกษตร, 2563)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทย ให้สามารถแข่งขันกับผู้ปลูกกาแฟในประเทศอื่นได้ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟเพื่อความยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์กาแฟ ปี 2563 – 2574 เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตสูงขึ้นทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ส่งผลให้สร้างมูลค่าเพิ่มของกาแฟ และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเน้นการบริหารจัดการแบบครบวงจร (Value Chain) บนพื้นฐานของศักยภาพ (Potential) และอัตลักษณะของกาแฟในประเทศไทย ภายใต้การผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตในระดับฟาร์มถึงผู้บริโภค โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพเมล็ดกาแฟสู่มาตรฐานสากล

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการเป็นผู้ประสานงานและวิทยากรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้กับเกษตรกร

3.2 เพื่อทราบข้อมูลสถานการณ์การผลิตของกาแฟอะราบิกา และโรบัสตาในประเทศไทย

3.3 เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

4. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ

เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ จำนวน 700 ราย

พื้นที่ดำเนินการ 18 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เลย นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร เชียงใหม่ ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก และจังหวัดเพชรบูรณ์

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟ

1) รวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ กลุ่มละ 25 ราย จำนวน 28 กลุ่ม โดยหากพื้นที่ที่ดำเนินการยังไม่มีการรวมกลุ่มให้ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ จำนวน 700 ราย ในประเด็นเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้า ดังนี้

- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ ได้แก่ ระบบการผลิตกาแฟให้ได้มาตรฐาน GAP และ Organic การปลูกพืชแบบผสมผสานในระบบนิเวศน์กาแฟ
- การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (GI) เพื่อเพิ่มมูลค่าของกาแฟ
- การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้า ได้แก่ การพัฒนาทักษะการแปรรูป และ การสร้างมูลค่ากาแฟ เช่น การพัฒนากาแฟพรีเมี่ยม และกาแฟพิเศษ เป็นต้น

2) ศึกษาดูงานกลุ่มผู้ผลิตกาแฟที่มีศักยภาพและประสบความสำเร็จ

- จัดกิจกรรมศึกษาดูงานกลุ่มผู้ผลิตกาแฟที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตกาแฟแบบครบวงจร

3) จัดทำแปลงเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนกาแฟและสนับสนุนปัจจัยการผลิต

- สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ จัดทำแปลงเรียนรู้เกี่ยวกับ “การพัฒนาสวนกาแฟแบบผสมผสาน” ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ โดยมีขนาดพื้นที่ 2 ไร่/แปลงเรียนรู้/ 1 กลุ่ม โดยการสนับสนุนวัสดุ หรืออุปกรณ์ในการจัดทำแปลงเรียนรู้ เช่น ต้นพันธุ์กาแฟ วัสดุทางการเกษตร และปุ๋ย เป็นต้น

5.2 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

ประเมินศักยภาพการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เกษตรกร และสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

6. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2564			ปี 2565								
	ต.ค. 64	พ.ย. 64	ธ.ค. 64	ม.ค. 65	ก.พ. 65	มี.ค. 65	เม.ย. 65	พ.ค. 65	มิ.ย. 65	ก.ค. 65	ส.ค. 65	ก.ย. 65
1. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟ												
1.1 ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้า				←	→							
1.2 ศึกษาดูงานกลุ่มผู้ผลิตกาแฟที่มีศักยภาพและประสบความสำเร็จ						↔						
1.3 จัดทำแปลงเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนกาแฟ							↔					
2. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ			←	—	—	—	—	—	—	—	—	→

7. ระยะเวลา

ตุลาคม 2564 - กันยายน 2565

8. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

8.1 ผลผลิต (output)

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตกาแฟ

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

เกษตรกรร้อยละ 60 ที่เข้าร่วมโครงการสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟได้ สามารถผลิตกาแฟคุณภาพตามความต้องการของตลาด และมีความรู้ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟ

8.3 ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ : เกษตรกร 700 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟ

เชิงคุณภาพ : เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิตการแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟ ส่งผลให้ผลผลิตกาแฟในภาพรวมที่ได้รับการส่งเสริมโดยการถ่ายทอดความรู้ตามโครงการมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตกาแฟ พร้อมทั้งผลิตกาแฟที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด และมีความพร้อมในการเตรียมเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟ

10. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

1. กอง/สำนัก : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
ชื่อ : นางสาวศันสนีย์ นิติธรรมยง
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมไม้ยืนต้น
เบอร์โทรศัพท์ : 0 2940-6079
E-mail : Kana543@hotmail.com